murberget
Länsmuseet Västernorrland

Arkeologisk undersökning inom gravfältet Raä 8 i Sånga socken.

Fornlämning: Raä 8. Fastighet: Para 6:23. Socken: Sånga.
Kommun: Sollefteå. Landskap: Ångermanland.

Rapportnummer 2016:9
Ola George

Murberget Länsmuseet Västernorrland
Box 34
871 21 Härnösand
www.murberget.se

Arkeologisk undersökning inom gravfältet Raä 8
i Sånga socken.

© Murberget Länsmuseet Västernorrland, Ola George
Härnösand 2016
Foto: Murberget

ISSN 2000-0111

Innehållsförteckning

Sammanfattning 4
Inledning 5
Syfte 5
Metod 5
Topografi 6
Beskrivning av fornlämningen, fornlämningsbild och äldre uppgifter 6
Beskrivning av den undersökta högformationen 7
Fynd 10
Tolkning 10
Tekniska och administrativa uppgifter 11
Referenser 12
Bilaga 1. Fotolista 13
Bilaga 2. Fotoark 14
Bilaga 3. Dagbok 15

Sammanfattning

Undersökningen av högformationen kunde inte påvisa några fynd eller konstruktioner som stödjer en tolkning som gravhög. Möjligen kan högformationen ha ingått eller varit del av en nu eroderad hög.
Fynden av skärvsten från denna undersökning, liksom tidigare undersökningar på gravfältet visar på förekomst av härdar eller kokgropar i närheten.

Inledning

Murberget Länsmuseet Västernorrland har tidigare inom projektet ” Hotade kulturmiljöer längs Västernorrlands älvar” genomfört arkeologiska undersökningar vid det eroderade gravfältet Raä 8 i Sånga socken George 2008, 2009 a, 2009 b, 2010, 2012 a, 2012 b, 2015). Under september 2015 undersöktes en mindre högformation intill nipkanten. Medel för att utföra undersökningen anslogs av Länsstyrelsen samtidigt som Murberget gick in med egeninsatser.

Syfte

Syftet med undersökningen var att undersöka och dokumentera en högformation (som bedömdes vara rester efter en grav) på gravfältet Raä 8 i Sånga socken innan den rasade ner för nipkanten.

Metod

Högformationen torvades av och grävdes därefter för hand skiktvis ut. En profilbank sparades för att spåra eventuella lagerföljder. Metalldetektor användes för att söka efter metallföremål. Arbetet dokumenterades genom fotografering.

Figur 1. Översikt med undersökningsplatsen markerad med en blå pil.

Topografi

Gravfältet Raä 8 i Sånga socken ligger längst ut på en nipkant på ett avstånd av 60-100 m från Ångermanälven. Nipan sluttar starkt ner mot det breda strandplanet intill Ångermanälven. På sträckan mellan gravarna och älven är höjdskillnaden upp till 25 m. Älvens nivå ligger idag enligt kartuppgifter på ca 7,4 m nivå över havet vid Para. Längs fornlämningsområdet är marken på flera ställen borteroderad genom från älven sett vinkelräta raviner som bitvis är mycket djupa.

Jordarten består huvudsakligen av mjäla utan inslag av grövre fraktioner. Ytorna norr om gravfältet består idag av åkermark som sträcker sig 350 meter bort till det öst-västligt löpande bergsområdet.

Beskrivning av fornlämningen, fornlämningsbild och äldre uppgifter

Fornlämningen Raä 8 består av ett gravfält som haft minst nio gravhögar, förmodligen flera. Högarna har ursprungligen varit mellan 5,8- 16 m i diameter och mellan 0,4-2,8 meter höga. Fem eller möjligtvis sex av högarna har ursprungligen varit 13- 16 m i diameter.

I nuläget är fem högar undersökta.

På den geometriska kartan från 1696 ligger platsen för Raä 8 i skogsmark söder om åkermarken, gravarna är ej markerade. På laga skifteskartan från 1852 är förutom de nu synliga gravarna ett flertal gravar markerade, sannolikt har det funnits minst 14 gravhögar på gravfältet.

Ortnamnet Paras etymologi är inte tillfredställande utredd. 1535 skrevs det Perä, 1542 Pero, 1543 Pera, 1544 Pära och 1627 Para. Bucht föreslår med stor tvekan att namnet kommer från padha ”ådal” (Bucht 1955:53).

I Sånga socken finns ett drygt tiotal gravlokaler av järnålderskaraktär. Ett par av dessa är endast uppgifter om gravar. Nils Johan Ekdahl (1827-30) -anger två storhögar (som var över 22 m i diameter) i Sånga socken av totalt 25 gravar, Karl Sidenbladh (1865) angav 44 gravhögar i Sånga socken men inga uppgifter om några storhögar (båda utförde inventeringar för vitterhetsakademien). Enligt Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering fanns det 33 gravhögar i Sånga socken, ingen av dem var över 20 m i diameter (Wallander 2005:216). Ekdahl nämner tre högar mellan östra och västra Para söder om landsvägen. En av dessa ska ha varit 27 alnar i diameter och 3 ½ alnar hög samt 17 alnar i diameter och 2 alnar hög. Detta kan vara en beskrivning av de större högarna på Raä 8. Ekdahl nämner även fem högar i östra Para som ”mest förstörda genom jordras wid elfven” (Ekdahl 1833). Sidenbladh beskriver ett gravfält med tio högar i Mellan- Para, dessa ska dock ha legat på gränsen till Väster- Para ovan vägen. Troligen beskrivs Raä 15 som nu består av endast en skadad gravhög (Sidenbladh 1865).

Inom Sånga socken har förutom föregående års undersökningar inom projektet inom Raä 8 bara en arkeologisk undersökning tidigare genomförts enligt ADIN (Arkeologiska databaser i Norrland) (Ramqvist 2000, Persson 2008). 1988 undersöktes delar av den medeltida kyrkan i Sånga (Forsberg 1997).

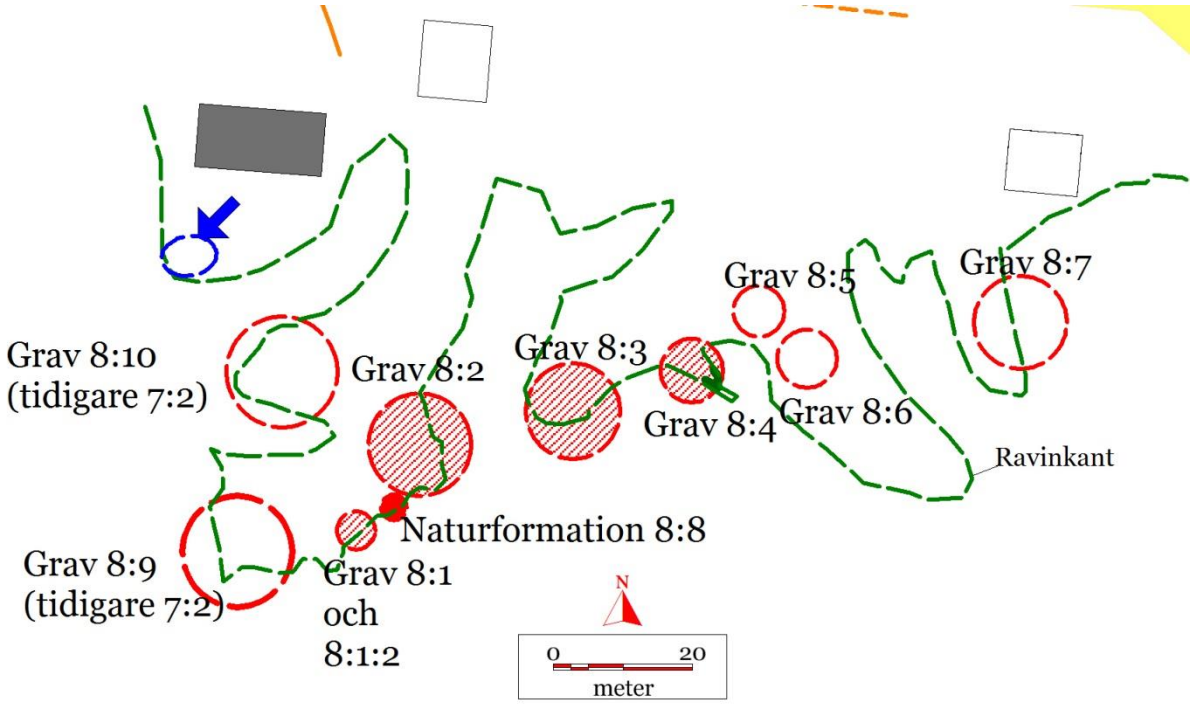

Figur 2. Karta över gravfältet. Högformationen som undersöktes 2015 är markerad med blå pil.

Beskrivning av den undersökta högformationen

Den undersökta högformationen var omkring 0,4 meter hög och 4 x 3 meter stor (sv-nö utbredning). I väster fanns en djup nipa där högformationen delvis var underminerad och hängde i luften. I söder finns en grundare fördjupning (även den är ganska djup och med branta sidor) som ursprungligen kan ha fungerat som väg/stig ner mot älven. Norr om undersökningsplatsen ligger ett uthus.

Inga konstruktioner som stödjer tolkningen som gravhög kunde iakttas vid undersökningen. Förutom skärviga stenar hittades bara modernt skräp järn, porslin och glas. Högformationen kan möjligen vara del av en eroderad gravhög.

Figur 3. Högformationen innan avtorvning. Foto från nordöst.

Figur 4. Högformationen efter att cirka 0,2 meter grävts bort. Foto från nordöst.

Figur 5. Högformationen och ravinkanten i bildens vänstra del. Foto från nordöst.

Figur 6. Profil av högen. Foto från norr.

Fynd

De fynd som påträffades vid undersökningen (förutom modernt skräp) utgjordes av enstaka, mindre mängder skärvsten.

Figur 7. Modernt skräp från undersökningen.

Tolkning

Undersökningen av högformationen kunde inte påvisa några fynd eller konstruktioner som stödjer en tolkning som gravhög. Möjligen kan högformationen ha ingått i en nu eroderad hög.
Fynden av skärvsten från denna undersökning, liksom tidigare undersökningar på gravfältet visar på förekomst av härdar eller kokgropar i närheten.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-1029-15
Länsmuseets dnr: 2015/37
Län: Västernorrland
Landskap: Ångermanland
Kommun: Sollefteå
Socken: Sånga
Fastighet: Para 6:23
Kartblad: 19 H 1h
Undersökt yta: Ca 8 m²
Koordinatsystem och höjdvärden: Rikets nät 2,5 gon väst efter GPS-värden.
Belägenhet: X 7008 110 Y 1585 895
Belägenhet i Sweref: X 7007 267 Y 626 379
Undersökningstid: 22-23/9-2015.
Personal från Murberget Länsmuseet Västernorrland: Ola George och Maria Lindeberg.
Praktikanterna Ole-Alexander Dyrli Husby och Andreas Alsaker från NTNU Vetenskapsmuseet i Trondheim och Malin Franzén från Umeå Universitet.
Rapportsammanställning: Ola George.
Fynd: Inga fynd tillvaratogs.
Dokumentationsmaterial i form av, fotografier och handlingar i ärendet förvaras på Murberget, Länsmuseet Västernorrland.

Referenser

George, O. 2008. Arkeologisk undersökning och kursgrävning av skadade gravar på gravfältet Raä 8 i Para, Sånga socken. Murberget Länsmuseet Västernorrland. Rapport 2008:19.

George, O. 2009 a. Guldålder i Para. Ett folkvandringstida gravfält vid Ångermanälven. Arkeologi i Norr 11. Umeå.

George, O. 2009 b. Arkeologisk undersökning av den folkvandringstida graven Raä 8:2 i Sånga socken. Delrapport 2 inom projektet hotade kulturmiljöer längs Västernorrlands älvar. Murberget Länsmuseet Västernorrland. Rapport 2009:8.

George, O. 2010. Arkeologisk undersökning av den folkvandringstida graven Raä 8:4 i Sånga socken. Delrapport 3 inom projektet hotade kulturmiljöer längs Västernorrlands älvar. Murberget Länsmuseet Västernorrland. Rapport 2010:9.

George, O. 2012 a. Arkeologisk undersökning av bålplatser, harg och gravhög inom Raä 8:9 i Sånga socken. Delrapport 6 inom projektet hotade kulturmiljöer längs Västernorrlands älvar. Murberget Länsmuseet Västernorrland. Rapport 2012:28.

George, O. 2012 b. Rika gravfynd från folkvandringstiden längs Ångermanälvens älvdal. Människor i vikingatidens Mittnorden. Föredrag vid de mittnordiska arkeologidagarna i Östersund 2010. Fornvårdaren 32.

George, O. 2015. Arkeologisk undersökning i anslutning till gravfältet Raä 8 i Sånga socken. Murberget Länsmuseet Västernorrland. Rapport 2015:3.

Bilaga 1. Fotolista

Fotonr	Motiv	Fotograferat från
1	Ola George och studenterna Ole-Alexander Dyrli Husby, Andreas Alsaker och Malin Franzén tar en paus	
2	Ola George och studenterna Ole-Alexander Dyrli Husby, Andreas Alsaker och Malin Franzén tar en paus	
3	Högformationen innan avtorvning	Norr
4	Högformationen innan avtorvning	Nordöst
5	Högformationen innan avtorvning	Nordöst
6	Högformationen innan avtorvning, till vänster i bild syns gravhög som Murberget benämner 8:10	Nordöst
7	Högformationen efter påbörjad grävning	Nordöst
8	Högformationen efter påbörjad grävning	Nordöst
9	Högformationen efter påbörjad grävning	Nordöst
10	Högformationen efter påbörjad grävning	Norr
11	Högformationen efter påbörjad grävning	Norr
12	Studenterna Andreas Alsaker och Ole-Alexander Dyrli Husby	
13	Nipkanten	Nordöst
14	Arbetsbild, Ole-Alexander gräver	Öster
15	Nipkanten	Nordöst
16		
17	Ytan nordöst om högformationen	Sydväst
18	Högformationen och nipkanten	Norr
19	Arbetsbild, grävning i regn	Nordväst
20	Högformationen och nipkant	Nordöst
21	Högformationen och nipkant	Nordöst
22	Högformationen och nipkant	Nordöst
23	Rödbränd yta och en skärvig sten cirka 0,2 meter ner i högformationen	Norr
24	Rödbränd yta och en skärvig sten cirka 0,2 meter ner i högformationen	Norr
25	Rödbränd yta och en skärvig sten cirka 0,2 meter ner i högformationen	Norr
26	Norra delen av profilbanken	Norr
27	Norra delen av profilbanken	Norr
28	Norra delen av profilbanken, detalj med rödbränt område	Norr
29	Norra delen av profilbanken, detalj med rödbränt område	Norr
30	Södra delen av profilbanken	Sydväst
31	Södra delen av profilbanken	Söder
32	Arbetslaget besående av Ola George, Ole-Alexander Dyrli Husby, Malin Franzén och Andreas Alsaker (Maria Lindeberg bakom kameran)	Sydväst
33	Framgrävt skräp upplagt på fyllfat	

Bilaga 2. Fotoark

Bilaga 3. Dagbok

22/9-2015
Vi åkte först upp till Styresholm och träffade ris och flis-gruppen från Kramfors kommun. Därefter åkte vi till Para. Vi började torva av den lilla högen i anslutning till uthuset (det före detta hönshuset). När avtorvningen var klar började grävningen, en profilbank sparades. Några skörbrända stenar påträffades, i övrigt hittades metallskrot, porslin och glas. Marken var svårgrävd då det fanns mycket björkrötter.

23/9-2015
Under dagen grävdes högformationen i botten. Någon gravgömma eller annat som tydde på en grav kunde inte iakttas. Markprofilen fotograferades, därefter jämnades utan ut och undersökningen avetablerades.